

constructing concepts are outlined. The composition and contents of the concept are analyzed. The stages of constructing the concept are recommended. The expediency to use the concept as a coherent knowledge structure, a basic unit for the selection and distribution of lexis is proved. It provides teachers with effective teaching English, regulating students' verbal behavior, making them use various language and speech means of communication. The teaching enables the students to overcome the cross-language interference, to form and improve their compensational skills, to create a coherent discourse and choose the appropriate forms of its realization.

Key words: teaching methods, cognitive linguistics, concept, stages of constructing, semantic linguistic approach, language units, cross-language interference.

Стаття надійшла до редколегії
30.03.2016 р.

УДК [378.016:811.111]:792

Надія Петровська

Формування іншомовної компетенції студентів у театрі-студії «Modern Globe»

У статті підкреслюємо важливість ефективних методів викладання іноземної мови, зокрема методики роботи над постановкою вистав за класиками англійської та американської літератур мовою оригіналу в студентському театрі. Мета статті – створення умов для формування комунікативних навичок під час роботи над спектаклями. Завдання дослідження – проаналізувати та науково обґрунтувати методи й прийоми роботи під час драматизації літературних творів іноземною мовою. Систематизовано та узагальнено теоретичний і практичний матеріал із проблеми, що досліджується. Описано методику роботи на кожному етапі зі створення театралізованого дійства. Подано конкретні рекомендації щодо роботи зі студентами індивідуально, у парах та в колективі студентів-акторів. Доведено ефективність роботи щодо покращення вимовних, інтонаційних навичок, знань граматики та збагачення лексики. Участь у театралізованих виставах англійською мовою підвищує інтерес до дисципліни, що вивчається, сприяє найбільш повному досягненню комплексної мети – формуванню комунікативної компетенції.

Ключові слова: драматизація, ефективний метод, комунікативна компетенція, інтонація, лексичний запас.

Постановка наукової проблеми та її значення. Досконале володіння іноземними мовами – це вимога сучасності. Без таких знань неможливо долучитися до міжнародного співробітництва, усвідомити свою відповідальність у глобальних загальнолюдських процесах. Іноземна мова розкриває перед людиною нові стилі життя, скарбниці іншомовної культури. Основна мета навчання іноземної мови – розвиток комунікативної компетенції, тобто здатності здійснювати іншомовне спілкування. Сучасний стан викладання іноземних мов спрямований на пошук нових способів процесу говоріння іноземною мовою як під час проведення практичних занять, так і в процесі організації позааудиторних заходів. Важлива роль, на наше переконання, належить методиці постановки творів англійських й американських класиків мовою оригіналу. Тому **актуальність** нашого дослідження очевидна.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблема рольової гри та драматизації була предметом детального вивчення багатьох вітчизняних і зарубіжних учених-методистів [2, 3, 7, 8] та педагогів-практиків [1, 4, 5, 9, 10]. Використовуючи театралізовані інсценівки на заняттях з англійської мови й у позакласній роботі та зважаючи на їх вплив на підвищення мотивації до вивчення предмета, дослідники цього питання відзначали, що драматизація сприяє підвищенню знань і навичок, отриманих у процесі навчання, підвищує креативний початок, стимулює фантазію, розвиває пам'ять, увагу, дисциплінує, допомагає подолати пасивність [1, 2, 4, 5, 7, 8]. Педагог-психолог Т. І. Олійник розглядала рольову гру як чинник мотивації до вивчення англійської мови [10]. Отже, напрацювання вчених і методистів-практиків із цієї проблеми стали теоретичною базою нашого дослідження.

Мета статті – створення умов для формування комунікативних навичок під час постановок спектаклів класиків зарубіжної літератури англійською мовою. Для досягнення поставленої мети проведено аналіз лінгвістичної й методичної літератури з проблем драматизації та театральної педагогіки, запропоновано методи, які є найбільш ефективними під час вивчення англійської мови, працюючи зі студентами у театрі-студії «Modern Globe».

Завдання дослідження – проаналізувати та науково обґрунтувати методи й прийоми роботи над сценаріями під час індивідуальної роботи зі студентами-акторами, на репетиціях спектаклів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Драматизацію як методичний прийом для навчання іноземної мови вперше застосовано в Англії. Родоначальниками використання цього прийому в навчальних закладах вважаються Пітер Слайд та Братан Уей. На їхнє переконання, традиційні вправи руйнують безпосередність і творчість дітей. Драматизація ж змушує пропускати ситуацію через себе, надаючи їй особистісного характеру. Оскільки в цьому випадку до інтелекту підключаються емоції, то це значно підвищує ефективність засвоєння іноземної мови.

Прийом драматизації розвиває комунікативну, творчу та культурну компетенції, сприяючи формуванню в студентів навичок соціального спілкування.

У процесі вивчення англійської мови драматизація трапляється на кожному кроці: лексика, різноманітні розмовні форми відпрацьовуються не лише в монологічному мовленні, а й у діалогах. Студенти, спілкуючись на задану тему, нерідко складають свої власні діалоги за ключовими словами. В усіх цих вправах уже присутній елемент драматизації. Однак при цьому не буває справді драматичних ситуацій. У навчальних діалогах не завжди виражаються сильні почуття та емоції.

Театральні постановки є важливим і необхідним елементом у процесі вивчення іноземної мови, оскільки завдяки їм легко долається така перешкода, як «мовний бар'єр». Виникає ситуація гри, рольової взаємодії, усі виявляються залученими до загального творчого процесу. Спільна робота розвиває вміння слухати партнера, створює умови для взаєморозуміння, взаємовиручки, закріплює відповідальність за загальну справу, створює сприятливий психологічний клімат.

Основне завдання в роботі зі студентами, котрі вивчають іноземну мову, – формування пізнавального інтересу до дисципліни. Важлива роль у цій справі належить методу театральної педагогіки, головний засіб якої – драматична гра, мовна діяльність, мотивація, відсутність примусовості. Це глибоко особистісна індивідуальна творча діяльність, навчання й виховання в колективі та через колектив, розвиток психічних функцій і здібностей студентів через розваги. Основну роль у цій методиці відведено дидактичним іграм. Але якщо гру використовують лише як засіб розваги, відпочинку, то користь від неї мінімальна. Гра – лише форма, змістом і призначенням якої має бути навчання, у нашому випадку – оволодіння англійською мовою як засобом спілкування.

Використання театралізації під час навчання іноземної мови ставить перед собою такі цілі:

- формування в студентів навичок спілкування англійською мовою;
- уміння користуватись іноземною мовою для досягнення своїх цілей, вираження думок і почуттів, відтворення почуттів персонажів, ролі яких студент виконує;
- виховання активного творчого й емоційно-естетичного ставлення до слова через підготовку та постановку вистав.

Під час навчання іноземної мови за допомогою драматизації ми керуємося такими принципами:

- колективної взаємодії;
- доступності;
- активності;
- максимального зближення, координації в оволодінні різними видами мовленнєвої діяльності;
- наочності;
- міцності засвоєння лексичного матеріалу [5, с. 135].

Під час роботи над п'єсою метод драматизації дає змогу продуктивно працювати над лексикою, граматику, вимовою, інтонацією. Робота над твором не є самоціллю, а являє собою природний процес мовленнєвої передачі його змісту.

У ході репетицій студенти мимоволі запам'ятовують не лише свої слова, але й практично всю п'єсу, від початку до кінця. При постановці вистав немає місця «механічному зубрінню», драматизація спонукає розвиток навичок спілкування англійською мовою, розширює ерудицію, світогляд, студенти стають емоційно багатші, упевненіші в собі.

У процесі підготовки й проведення театралізованих постановок студенти занурюються в атмосферу невимушеного спілкування та дружньої обстановки, тим самим підсвідомо прагнучи зробити свій внесок у спільну справу, що неможливо без застосування знань і вмінь, отриманих як під час занять англійською, так і в результаті роботи над отриманою роллю самостійно й індивідуально з викладачем.

Думка про створення в себе на факультеті театру з'явилася ще в 1993 році під час проходження стажування в США, де при університеті «Old Dominion University» діяв студентський театр; я була надзвичайно вражена грою студентів. Театр-студія «Modern Globe» діє на факультеті міжнародних

відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки з 2009 р. Із того часу вистави відбуваються регулярно, двічі на рік: у листопаді (у межах святкування Дня студента) та у квітні (23 квітня, на день народження великого Шекспіра).

Зараз у репертуарі нашого театру нараховується вже одинадцять спектаклів: драми, комедії, фантастична феєрія, казка. Як у справжньому театрі, ми маємо свою емблему з девізом «All the world's stage», печатку «Modern Globe», декорації, костюми. До кожної вистави готуємо афіші, програмки з дійовими особами та виконавцями, білети, навіть є рекламний відеоролик. Акторами нашого театру є студенти, випускники й аспіранти факультету, а також викладачі. Активність учасників дуже висока, навіть відбувається кастинг на деякі ролі.

Постановки вистав здійснюються викладачем разом зі своїми ініціативними, енергійними та талановитими студентами. Незважаючи на багатогодинні «муки» при написанні сценаріїв, виснажливі репетиції з «натягнутими нервами» через відсутність того чи іншого актора, після кожного виступу відчуваєш ні з чим не порівняне задоволення та гордість за своїх студентів. Щирі оплески, посмішки й побажання від удачних глядачів (друзів, колег, батьків) дають поштовх до втілення нових ідей. Поділимося досвідом роботи в театрі-студії. Звичайно, акценти розставимо саме на важливості вдосконалення мовних навичок під час роботи на кожному етапі підготовки вистав.

У книзі великого чеського письменника – драматурга Карела Чапека «Как это делается. Как ставится пьеса» детально описано етапи роботи над спектаклями з усіма нюансами, казусами, труднощами: складання сценарію; розподіл ролей; читання ролей; репетиція; продовження репетиції; генеральна репетиція; прем'єра [6]. Ми зі студентами проходимо всі ці етапи.

Робота над складанням сценарію передбачає перечитування класичного твору в оригіналі, перегляд фільмів (інколи декілька варіантів відео, бажано із субтитрами) за цим твором англійською мовою. Це дуже корисно для розвитку навичок аудіювання. Завершений варіант сценарію розсилається електронною поштою кожному учаснику майбутнього дійства для ознайомлення та ретельної роботи зі словниками різних видів для повного розуміння реплік і контексту. Працюючи над текстом сценарію, студенти виробляють навички перекладу, ознайомлюються з новою лексикою, удосконалюють вимову (обов'язковою вимогою є виписування транскрипції, оскільки тексти оригінальних творів містять багато архаїчних термінів, власних назв). Багато роботи в цьому плані зроблено під час роботи над творами В. Шекспіра: «Ромео і Джульєтта» та «Приборкання норвільвої» (William Shakespeare «Romeo and Juliette»), «Taming of the Shrew»), Дж. Б. Шоу «Пігмаліон» (G. B. Shaw «Pygmalion»), Б. Томаса «Вітаю! Я Ваша тітонька» (Brandon Thomas «Hello! I Am Your Auntie!»), А. Дюма «Три мушкетери» (Alexander Dumas «The Three Musketeers»). Із надзвичайним захопленням читали студенти детективи А. Крісті «Десять негрят» і «Вбивство у Східному Експресі» (Agatha Christie «Ten Little Indians», «Murder on the Orient Express»). Ідею з написання сценарію, присвяченого двадцятирічному ювілею факультету, подано студентом-аспірантом, а авторство однієї зі сценок також належить йому, решта п'ять – результат творчості студентсько-викладацького колективу. Складання сценарію одинадцятої вистави, казки «Попелюшка» («Cinderella») було повністю довірене студентам, і з чим вони успішно впоралися. Звичайно, робота над корекцією остаточного варіанта сценарію належить викладачеві. Опрацьовуючи сценарій, студенти мають можливість побачити себе в тій чи іншій ролі. Звичайно, підібрати кандидатуру на ту чи іншу роль – завдання режисера. Але часто думки збігаються.

Розподіл ролей – довготривалий процес і відповідальний етап, оскільки потрібно підібрати на роль такого студента, який би зміг відтворити персонажа у виставі, й не образити його, якщо не все буде виходити в нього із погляду виконання ролі, та звучання іноземною мовою. Завдання викладача – знайти тактовний підхід до кожного з бажаючих узяти участь у виставі, не відбити бажання грати і, відповідно, не позбавити студента можливості спілкуватись іноземною мовою та вдосконалювати її.

Читання ролей або індивідуальна робота над англійською вимовою, правильною інтонацією, драматизацією ролі – найважливіша ділянка роботи з боку викладача. Він на цьому етапі виконує свою навчальну функцію: консультує, примушує імітувати вимову за допомогою неодноразового повторення за викладачем. Часто студенти змушені переглядати фрагменти фільмів ще декілька разів. Прослуховування повторюється неодноразово: спочатку – читання слів зі сценарію, потім – драматизація ролі напам'ять. Наступний етап роботи – прослуховування діалогів між персонажами. Знову й знову виправлення вимови, інтонації, граматики, розстановка акцентів. Одночасно слідкуємо за мімікою, жестикуляцією, діями під час проголошення репліки, діалогу чи монологу.

Репетиції, уключаючи генеральну, забирають багато часу. Керівнику потрібно постійно тримати у полі зору всю трупку студентів-акторів, уважно прислухатися до читання ролей, ненав'язливо виправляючи неточності вимови, логічних наголосів, інтонацій, ретельно слідкувати за недопущенням

граматичних помилок. Часто репетиції проходять дуже жваво. Однак не обходиться й без зайвих емоцій, інколи негативних. Але коли на генеральній репетиції всі вже в костюмах, із реквізитом і декораціями, студенти-актори вживаються в образ – і тоді результати попередньої клопіткої роботи відчуються однозначно. Хоча і тут не обходиться без викладача-режисера, якому обов'язково потрібно виправляти вже незначні помилки.

Під час прем'єри режисер, звичайно, за кулісами. Його роль – слідкувати за процесом вистави, у рідких випадках – бути суфлером. Завдання виправлення помилок уже перед ним не стоїть.

Крім зазначених вище К. Чапеком етапів роботи над виставою, у діяльності нашої театральної студії є ще один нюанс – переклад (створення можливості для тих глядачів, які не так вільно володіють англійською мовою, зрозуміти суть вистави). Для студентів-міжнародників друга спеціальність яких – «переклад», дуже важливе залучення до перекладацької діяльності. Найпростіше було здійснити переклад «Ромео і Джульєтти», адже він уже існує – неперевершений переклад Бориса Пастернака. До того ж ми використали для цього і прийом так званого «стоп-кадру», коли, поки звучить переклад, актори завмирають на сцені. Для наступного шекспірівського твору «Приборкання норвільової» обрано іншу тактику: перед початком вистави демонструвався фрагмент однойменного художнього фільму (російською й англійською мовами), а в антракті – мультфільми з тим самим змістом. При постановці «Трьох мушкетерів» переклад став дійовою особою, утілюючись у постарілого Д'Артаньяна, який пише мемуари та згадує свою таку багату пригодами юність. Схожу техніку використано й у «Десяти негрєнтах», коли дві онучки головної героїні, зустрівшись у Луцьку, читають нещодавно знайдений щоденник їхньої бабусі, де викладено доленосні події та деталі «ідеального вбивства». Для супроводу комедії «Вітаю! Я ваша тітонька!» звичайні ремарки українською мовою щодо змісту кожної окремої сцени та кожної конкретної ситуації [3, с. 7–8].

Отже, різноманітні методи вдосконалення іноземної мови можливі не лише під час проведення занять, але й у позааудиторний час, при опрацюванні кращих творів світового письменництва мовою оригіналу й постановкою спектаклів іноземною мовою. Результати роботи в театрі-студії «Modern Globe» – свідчення покращення якості знань англійської мови студентів-акторів факультету міжнародних відносин. Робота в студентському театрі відкриває впевненість та індивідуальність у кожному, дає можливість адаптації в колективі, формує моторику, пластику, розвиває пам'ять та уяву, навчає дикції й правильній англійській вимові та інтонації, удосконалює навички граматики та перекладу. Це – шлях до розвитку комунікативної компетенції студентів. Активна роль у позааудиторних заходах, зокрема в театральній студії, – це підготовка до вільного спілкування зі своїми однолітками, у тому числі іноземними. Відповідно в умовах інтеграції України до міжнародної спільноти це дасть студентам-міжнародникам змогу в майбутньому долучитися до міжнародного співробітництва.

Джерела та література

1. Азовська Н. А. Англійська в іграх / Н. А. Азовська // Позакласний час. – 1998. – № 18. – С. 20–21.
2. Дворжецька М. П. Навчання спонтанного англійського мовлення за допомогою рольової гри в старших класах середньої школи / М. П. Дворжецька, М. В. Павлюк // Методика викладання іноземних мов. – К. : Освіта, 1992. – Вип. 20. – С. 40–45.
3. Петровська Н. М. «Modern Globe» представляє... / Н. М. Петровська // Збірник сценаріїв. – Луцьк, 2013. – 227 с.
4. Петровська Н. М. «Modern Globe» не представляє..., який він різноплановий : зб. сценаріїв / Н. М. Петровська [та ін.]. – Луцьк, 2015. – 120 с.
5. Сиденко А. Ігровий підхід у навчанні / А. Сиденко // Народна освіта. – 2000. – № 8. – С. 134–137.
6. Чапек К. Как это делается. – М. : Худож. лит., 1967. – 134 с.
7. Bolton G. Towards a Theory of Drama in Education / G. Bolton. – London, 1979. – 201 с.
8. Maley A., Daff A. Drama Techniques in Language learning. – М. : Посвящение, 1981. – 127 с.
9. Рогова Г. В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе / Г. В. Рогова, И. Н. Верещагина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.twirpx.com/file/208019/
10. Олейник Т. И. Сайт педагога-психолога / Т. И. Олейник [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://nsportal.ru/andronova-tatyana-ivanovna>

Петровская Надежда. Формирование иноязычной компетенции студентов в театре-студии «Modern Globe». В статье подчеркивается важность эффективных методов обучения иностранному языку, в частности методике работы над постановкой спектаклей классиков английской и американской литературы в оригинале. Целью статьи является создание условий для формирования коммуникативных навыков во время работы над спектаклями. Задача исследования – проанализировать и научно обосновать методы и приемы работы во время драматизации

литературных произведений на иностранном языке. Систематизирован и обобщен теоретический и практический материал по исследуемой проблеме. Описана методика работы на каждом этапе по созданию театрализованного представления. Поданы конкретные рекомендации относительно работы со студентами индивидуально, в парах и в коллективе студентов-актеров. Доказана эффективность работы по улучшению произносительных, интонационных навыков, знаний грамматики и обогащения лексики. Участие в театрализованных спектаклях на английском языке повышает интерес к изучаемому предмету, способствует наиболее полному достижению комплексной цели – формированию коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: драматизация, эффективный метод, коммуникативная компетенция, интонация, лексический запас.

Petrovska Nadiya. The Formation of Foreign Language Competence of Students in Theatre Studio «Modern Globe». The article deals with the effective methods of teaching foreign languages, in particular, with methods of work at staging English and American classics in the original. The aim of the article is creation of conditions for formation of communicative skills the work at plays. The task of the investigation is to analyze and to prove scientifically the methods of work at dramatizing literary works in foreign language. Theoretical and practical material on the problem is systematized. The methods of work at each stage of creation of the plays are described. The concrete recommendations as to work with students individually, in pairs and in groups of actors are given. The effectiveness of work with students' pronunciation, intonation, grammar and vocabulary, raise their interest to the subject they study, promotes the achievement of the main goal – the formation of communicative competence.

Key words: dramatization, effective method, communicative competence, synonyms, intonation, vocabulary.

Стаття надійшла до редколегії
10.02.2016 р.